

TÜRKİYE’NİN TÜRK CUMHURİYETLERİ, TÜRK VE AKRABA TOPLULUKLARINA YÖNELİK EĞİTİM POLİTİKA VE UYGULAMALARI*

EDUCATIONAL POLICIES AND APPLICATIONS OF TURKEY TOWARDS TURKIC REPUBLICS AND COMMUNITIES

Yüksel KAVAK ** ve Gülsün Atanur BASKAN***

ÖZET: Araştırma; Türkiye’nin Türk Cumhuriyetleri, Türk ve Akraba Topluluklarına yönelik eğitim politika ve uygulamalarını ortaya koymayı ve değerlendirmeyi amaçlamaktadır. Çalışma, özellikle, Türkiye’nin söz konusu topluluklara yönelik eğitim etkinlikleri içinde önemli bir paya sahip olan “Büyük Öğrenci Projesi” üzerinde odaklaşmayı hedeflemektedir. Bu çerçevede Türkiye’nin Türk Dünyasına yönelik yeni politikaları ve bu politikalar çerçevesinde eğitim sektörünün yeri ele alınmış, ilgili kurum ve kuruluşlar ile yasal temeller, uygulamalar, izleme ve değerlendirme sonuçları ortaya konmuştur. Ülkemiz eğitim alanında başlattığı çalışmalarla anılan ülkelerin hem Türkiye ile hem de batı ile entegrasyonunu başlatmıştır.

1990’ların başında Türkiye’nin başlattığı “Büyük Öğrenci Projesi” bu anlamda büyük önem taşımaktadır.

Projenin istenen sonucu verebilmesi için İzleme ve Değerlendirme mekanizmalarına sahip olmasının gerekliliği bir kez daha ortaya çıkmıştır.

Öneriler kısmında da alındığı gibi pek çok kurum ve kuruluşun işbirliğini gerektiren “Büyük Öğrenci Projesi-nin” başarılı olabilmesi için her platformda tartışılması gerektiğinin altı çizilmiş ve bu bağlamda öneriler geliştirilmiştir.

ANAHTAR KELİMELE: *Türk Cumhuriyetleri, Eğitim Politikaları, Büyük Öğrenci Projesi*

ABSTRACT: This research aims at putting forward and evaluating the education policies and the applications of Turkey for Turkic Republics as well as the Turks and Relative Communities. The study especially aims at focussing on “Major Student Project” which has a very important portion within the education activities of Turkey for the above-mentioned countries. Within this framework, the new policies of Turkey and the position of the sector of education under these policies for Turk World are considered.

Moreover, several relevant institutions and organizations, legal basis, applications and the results of monitoring and evaluation are presented. With the studies started in the field of education, Turkey became the initiator of the integration of the mentioned countries with Turkey as well as Western countries. In this context, “Major Student Project” which was started by Turkey in the early years of 1990’s, has a very important function. It is proven one more time that, having the monitoring and evaluation mechanisms is necessary in order to obtain the requested result from the project. For the success of “Major Student Project” needed cooperation with several institutions and organizations, it is mentioned that this project needs to discuss at all levels and related to this proposals are developed.

KEY WORDS: *Turkic Republics, Education Policies, Major Student Project.*

1. GİRİŞ

1990’lı yılların başında Sovyetler Birliği’nin dağılmasıyla ortaya çıkan yeni sürecin ardından, pek çok ülke, bu coğrafyada bağımsızlığını kazanan ülkelere yönelik politikalarını gözden geçirmişler ve yeni politikalar ortaya koymuşlardır. Türkiye de, yeni dönemde, Türk Cumhuriyetleri ve Türk ve Akraba Topluluklarına yönelik yeni politikalar belirlemiş ve bu doğrultuda yeni işbirliği girişimlerini başlatmıştır. Bu girişimlerin ana hedefi, Türkiye’nin Türk Dünyası ile olan ilişkilerini yeniden canlandırmak ve ilişkileri, süreklilik sağlayacak bir zemine oturtmaktır. Türk dış politikasındaki bu yeni oluşumların içinde kapsamlı bir eğitim girişimi de bulunmaktadır. Bir başka deyişle, eğitim alanında ki işbirliğini geliştirme, bu yeni dönemde, Türk

* 2000 Yılında Türk Milli Eğitim Örgütü ve Yönetimi Ulusal Sempozyumu, 11-13 Ocak 2001, Ankara.

Prof. Dr. ,*: Doç. Dr. :Hacettepe Üniversitesi Eğitim Fakültesi Eğitim Bilimleri Bölümü Beytepe - ANKARA

dış politikasının önemli bir enstrümanı olarak ele alınmaktadır.

Aşağıdaki satırlarda, önce Türkiye'nin Türk Dünyasına yönelik yeni politikası ve bu politika çerçevesinde eğitim sektörünün yeri ele alınacak, izleyen alt bölümlerde, bildirinin amaç ve kapsamı, uygulamalarla ilgili kurum ve kuruluşlar, konunun yasal temelleri, eğitim alanındaki uygulamalar, izleme ve değerlendirme sonuçları, tartışma, sonuç ve öneriler yer alacaktır.

2. AMAÇ VE KAPSAM

Bu çalışmanın amacı ; Türkiye'nin Türk Cumhuriyetleri, Türk ve Akraba Topluluklarına yönelik eğitim politika ve uygulamalarını ortaya koymak ve değerlendirmektir. Çalışma, özellikle, Türkiye'nin söz konusu topluluklara yönelik eğitim etkinlikleri içinde önemli bir paya sahip olan "Büyük Öğrenci Projesi" üzerinde odaklaşmayı hedeflemektedir.

3. TANIM

Araştırma kapsamındaki, Türk Cumhuriyetleri, Türk ve Akraba Toplulukları coğrafyası şu ülke ve toplulukları içermektedir:

Türk Cumhuriyetleri: Azerbaycan, Özbekistan, Kazakistan, Kırgızistan ve Türkmenistan.

Balkan ve Asya Ülkeleri: Bulgaristan, Makedonya, Bosna-Hersek, Romanya, Irak, İran, Lübnan, Suriye, Afganistan vd. ülkelerdeki Türk Toplulukları.

Rusya: Rusya Federasyonu'nda yer alan 60'ın üzerindeki topluluk.

4. Türkiye'nin Türk Cumhuriyetleri, Türk ve Akraba Topluluklarına Yönelik Genel Politikası ve Bu Politika İçinde Eğitim Alanının Yeri

20.Yüzyılın son 10 yılında siyaset, ekonomi ve toplum yapılarında dünyada hızlı bir değişim

süreci yaşanmıştır. Sovyetler Birliği'nin dağılması ve Doğu Blokunun ve dolayısıyla II. Dünya Savaşı sonrası ortaya çıkan iki kutuplu sistemin sona ermesiyle uluslar arası sistemde askeri ve siyasi dengeler yeniden belirlenirken, çoğulcu katılımcı demokrasi, insan haklarına saygı, insan sorumluluğunun insan haklarının tamamlayıcı bir niteliği olması bilinci, serbest piyasa ekonomisi, ulusal ve uluslar arası saydamlık ve etik bu yeni oluşumun tüm dünya için geçerli temel olguları haline gelmiştir [6].

İki kutuplu sistemin sona ermesiyle ortaya çıkan bu yeni uluslar arası sistemde, Türkiye, yer kürenin odak konumundaki alanı haline gelen Avrasya bölgesinin merkezinde yer almaktadır. Sahip olduğu bu jeopolitik konum, Türkiye'nin Avrupa, Ortadoğu, Balkan, Kafkas, Akdeniz ve Karadeniz bölgelerinin özelliklerini birarada taşımasına olanak sağlamaktadır.

Bu küreselleşme ve yeni oluşumlar sonucu 1991 yılında ortaya çıkan yeni durum karşısında, Hükümet Programında (25 Kasım 1991) şu değerlendirme yapılmıştır: "Hükümetimiz, tarihsel bir yeniden yapılanma sürecinde bulunan Sovyetler Birliği ile dostluk ilişkilerine ve işbirliğine büyük önem vermektedir. ... Cumhuriyetlerle ilişkilerimizin geliştirilmesi de bu temel yaklaşımla uyumlu bir tutum izleyecektir. Aynı yaklaşım, Kafkasya'da komşumuz olan Cumhuriyetler ile dil ve kültür yakınlığımız bulunan Cumhuriyetlerle ilişkilerimize de egemen olacaktır." [10].

Aynı hükümetin Türk Dünyasına yönelik politikasını yansıtmak bakımından, dönemin Başbakanı, 30.12.1991 tarihli basın toplantısında şu hususlara dikkat çekmiştir: "Çevremizdeki belirsizlik ve istikrarsızlık kuşağını, barış, işbirliği ve refah kuşağına dönüştürmek temel hedeflerimiz arasındadır... Eski SSCB'nin dağılmasıyla Balkanlarda, Kafkasya'da ve Orta Asya'da dostluk elimizi bekleyen yeni devletler ortaya çıkmaktadır. Bu ülkelere imkanlarımız ölçüsünde yardım etmeye çalışıyoruz. Ancak bu yardımların, ... disiplin altına alınması, sistematize edilmesi gerekmektedir.

1991'de Dünyayı sarsan ve değiştiren devrim niteliğindeki demokratikleşme dalgasının ilk dönemi tamamlandı. Şimdi, umutlarıyla, sorunlarıyla, sürprizleriyle yeni bir döneme giriyoruz. Eskişinin yerini alacak yeni yapılar, yeni dengeler ortaya çıkmaya başlıyor. Her geçiş dönemi gibi bu dönem de istikrarsızlıklarla umut ve fırsatları bünyesinde birarada taşımaktadır. ... Yeni dönem Türkiye'nin önünde geniş ufuklar da açmaktadır. Bu noktada doğru adımlar atılması hayatidir. Dış politikada atak olmak kadar, geniş tartışmalarla oluşmuş doğru açılımlarda bulunmak da önem taşıyor." [13].

Hükümetin Orta Asya cumhuriyetlerine yönelik bu politikasına paralel olarak, sözkonusu ülkelere götürülecek yardımların etkin bir biçimde yönlendirilebilmesi için, yeni bir örgütlenmeye gidilmiş ve "Ekonomik, Kültürel, Eğitim ve Teknik İşbirliği "Başkanlığı kurulmuştur.

Bu yeni ve hızlı gelişen durumlar bağlamında, Türkiye bir taraftan kendi politika ve eylem planını yaparken, öte yandan bağımsızlığını yeni kazanan ülkeler arasındaki ilişkiler de kurulmaya başlamıştır. Nitekim, 30-31 Ekim 1992 tarihlerinde Ankara'da Birinci Türk Zirvesi toplanmıştır. Zirve sonucunda, ilgili ülkelerin devlet ve hükümet başkanları, ülkeleri arasında *ortaklık geliştirme* iradelerini açıkça ortaya koymuşlar ve ülkeler arasında *ortak yarar* temelinde çeşitli alanlarda çok taraflı ve ikili işbirliğinin geliştirilmesi arzusunun bir kez daha vurgulanmışlardır. Ayrıca, eğitim ve kültür alanlarındaki işbirliği çabalarını memnuniyetle karşılamışlar, uluslarının, kültürlerinin ortak unsurlarını canlandırma çabalarını kuvvetle desteklemişlerdir [1].

VI. BYKP dönemi içinde yer alan, 1992 Yılı Programı'nda (s. 366): bağımsızlığına yeni kavuşan ve ortak kültür bağlarımız olan toplumlarla teknik işbirliğinin geliştirilmesi gereği üzerinde durulmakta, 1994 Yılı Programında (ss. 48-49) ise; Türk Cumhuriyetleri ile çeşitli alanlarda imzalanan anlaşma ve protokoller ile ekonomik ve ticari ilişkilerin çerçevesinin büyük ölçüde tamamlandığı, bu kapsamda çok yönlü ilişkilerin artarak devam ettiği, Türk Cumhuriyetlerine ya-

pılan teknik yardım çalışmaları çerçevesinde, tarım, ulaştırma, haberleşme, madencilik, istatistik, bankacılık, KOBİ'ler, savunma sanayii, eczacılık, çimento sanayii, eğitim, (orta ve yükseköğretim), turizm, sağlık, çevre, bilim, sendikacılık, hukuk alanlarındaki faaliyetlerin sürdürüldüğü belirtilmektedir [2].

VII. BYKP'nda [5], Türkiye'nin dışa açılması ve dünyaya entegrasyonu ve Türk Cumhuriyetleriyle ilişkileri bağlamında, 1994 Yılı Programında yer alan işbirliği alanlarındaki gelişmelere dikkat çekilmektedir [3]

VIII. BYKP'nın "*Uzun Vadeli Gelişmenin Temel Amaçları ve Stratejisi 2001-2023*" bölümünde, Türkiye'nin stratejik konumu ve bölge ülkelerine yönelik politikası çerçevesinde şu değerlendirme yapılmaktadır: "2001-2023 dönemini kapsayan uzun vadeli gelişme stratejimizin temel amacı; Atatürk'ün gösterdiği çağdaş uygarlık düzeyini aşma hedefi doğrultusunda, ... küresel düzeyde etkin bir dünya devleti olmasıdır... bölgesel ve küresel düzeylerdeki kararlarda etkin söz sahipliği uzun dönemli gelişme stratejimizin nesnel amaçlarını oluşturmaktadır... Bu bölge, Türkiye'nin gerçek ekonomik büyüme potansiyelini ortaya koyması ve önümüzdeki dönemde daha etkin bir güç odağı konumuna gelmesi için önemli bir fırsat sunmaktadır. KKTC dahil Türk Cumhuriyetleri ile olan yakın tarihi ve kültürel bağlarımız en büyük avantajlarımızdan birisini oluşturmaktadır... Bu çerçevede, Bölge ülkelerine yönelik yeni girişimlerin yapılması ve Bölgede bugüne kadar gerçekleştirilen işbirliğinde yeni aşamalara ulaşılması önem taşımaktadır." [4].

Aynı plan dokümanında, Türkiye'nin demokratik, laik ve pazar ekonomisini kabul etmiş bir ülke olarak Türk Cumhuriyetleri açısından model ülke olma özelliğini sürdürdüğü ve aynı zamanda demokratik sisteme geçiş ve pazar ekonomisi kurumlarını yerleştirme sürecinde destek vermeye devam ettiği vurgulanmaktadır. Öte yandan, bu ülkelerle olan çok yönlü ilişkilere VIII. BYKP'ı döneminde hız kazandırılması, kurum ve kuruluşlar arasındaki işbirliği ve eşgü-

düm sorunlarının giderilmesine yönelik çalışmalar yapılacağı öngörülmektedir [4].

VIII. BYKP'nın, Amaçlar, İlkeler ve Politikalar bölümünde; eğitim alanındaki işbirliği konuları da ele alınmakta ve *Büyük Öğrenci Projesi*'nin uygulanmasına devam edileceği ve bu ülkelerle diploma denkliği konusundaki problemlerin giderilmesine çalışılacağı açıkça ortaya konmaktadır [4].

1990'ın başlarından günümüze kadar olan; kalkınma planları, yıllık programlar, hükümet programları vb. temel politika dokümanlarının incelenmesi, Türkiye'nin bu son 10 yıllık dönemde, Türk Cumhuriyetleri başta olmak üzere, diğer Türk ve Akarba topluluklarına yönelik politikasında yeni açılımlar gösterdiğini ortaya koymaktadır. Bu açılımın özünde, karşılıklı yarar temeline dayalı olarak, söz konusu ülkelere yönelik işbirliğini geliştirme ve zenginleştirme yer almaktadır. Yine, işbirliğini zenginleştirme bağlamında, eğitim ve bilim alanındaki işbirliğini geliştirmenin de bu politika içinde önemli bir yeri olduğu gözlenmektedir.

Tekrar vurgulamak gerekirse, bu yeni süreç ve oluşumlar, istikrarsızlıkla umut ve fırsatları birarada barındırmaktadır. O nedenle, diğer sektörlerde olduğu gibi, eğitim alanındaki işbirliği girişimlerinde de başlangıçta doğru adımlar atmak yaşamsal önem taşır.

5. Eğitim Alanındaki İşbirliği Uygulamaları

Bu alt bölümde, önce, Türkiye'nin sözkonusu ülke ve topluluklara yönelik eğitim girişimlerine toplu bir bakış yapılacaktır, ardından, bu uygulamalar içinde en geniş kapsamlı eğitim girişimi olan *Büyük Öğrenci Projesi* ele alınacaktır.

5.1. Yurt Dışında Açılan Yükseköğretim Kurumları :

Türkiye, hükümetler arasındaki ikili anlaşmalarla biri Kazakistan, diğeri Kırgızistan'da olmak üzere iki ortak üniversite açmıştır [17]. Bunlar:

5.1.1. Uluslararası Hoca Ahmet Yesevi Türk-Kazak Üniversitesi:

Bu üniversite, 6.6.1991 tarihinde Kazakistan'ın Türkistan şehrinde kurulmuştur. Üniversite, faaliyetlerini Türkistan, Kentav ve Çimkent şehirlerinde yürütmektedir. Üniversitenin eğitim-öğretim dili Kazak Türkçesi, Türkiye Türkçesi ve Rusça'dır. Üniversitenin 12 fakültesi, lisans diplomasına yönelik 50'ye yakın programı bulunmaktadır. Üniversitenin toplam öğrenci sayısı 9.430'dur. Bunların 503'ü TC vatandaşıdır.

5.1.2. Kırgızistan-Türkiye Manas Üniversitesi:

Bu üniversite 30.9.1995 tarihinde, Kırgızistan'ın Bişkek şehrinde kurulmuş ve faaliyetlerini bu şehirde sürdürmektedir. Üniversitenin eğitim-öğretim dili; Kırgızca ve Türkiye Türkçesi'dir. Halen üniversite bünyesinde 4 fakülte ve iki yüksekokul ile 11 bölüm bulunmaktadır. Toplam öğrenci sayısı 1 185'dir. Bu öğrencilerin 325'i TC vatandaşıdır.

Bu iki devlet üniversitesinin dışında, Türk Cumhuriyetleri, Türk ve Akarba Topluluklarında, başta Türk Dünyası Araştırmaları Vakfı ve Türkiye Diyanet Vakfı olmak üzere çeşitli dernek ve işletmeler tarafından açılmış yükseköğretim kurumları bulunmaktadır.

5.2. Yurtdışında Açılan Ortaöğretim Kurumları:

Milli Eğitim Bakanlığı'nın halen Türk Cumhuriyetlerinde faaliyette bulunan 12 ilk ve orta-öğretim kurumu bulunmaktadır. Bu okullarda, Türk Topluluklarından 2.115 öğrenci öğrenim görmektedir.

5.3. Kısa Süreli Mesleki Eğitim Etkinlikleri:

Milli Eğitim Bakanlığı tarafından Türk Cumhuriyetlerinde, kısa süreli mesleki eğitimler yürütmek üzere 8 kurs merkezi açılmıştır. Bu merkezlerde 1.765 kursiyer kurs görmektedir. Milli Eğitim Bakanlığı'nın dışında, TİKA Başkanlığı'nın da bu ülkelere yönelik olarak kısa

sürelili mesleki eğitim programları bulunmaktadır.

5.4. Büyük Öğrenci Projesi: Türkiye'de Yükseköğretim ve Ortaöğretim Hizmeti Sunma

Türkiye, 1992-93 öğretim yılından itibaren, ilgili ülkelerle yapılan ikili anlaşma ya da protokoller çerçevesinde "Büyük Öğrenci Projesi" kapsamında Türk Cumhuriyetleri'nden, devlet bursu sağlayarak 10 000 öğrenci getirme projesini uygulamaya koymuştur. Başlangıç aşamasında, 10.000 öğrencinin 7.000'inin yükseköğrenim, 3.000'inin de orta öğretim için getirilmesi hedeflenmiştir. Aşağıda, bu projenin amaçları, kapsamı ve uygulamaları ayrıntılı bir biçimde ele alınmaktadır.

5.5. Diğer İşbirliği Alanları:

Yukarıdaki işbirliği alanlarına ek olarak, ilgili ülkelerle Türkiye arasında yapılan ikili anlaşmalar çerçevesinde; öğretim elemanı ve öğrenci değişimi, ortaöğretim ve yükseköğretim öğrencilerine staj olanakları sağlanması, eğitim donanımı desteği, kitap desteği, latin alfabesine geçiş çalışmaları, Türkçe öğretim merkezleri açılması vb. konularda karşılıklı işbirliği yapılmaktadır.

6. Büyük Öğrenci Projesi: 10.000 Öğrenci Projesi:

6.1. Projenin Amacı:

Projenin amacı şöyle ortaya konmuştur [14]:

- Türk Cumhuriyetleri ve Topluluklarının eğitim düzeyini arttırmak,
- Yetişmiş insangücü gereksinimini karşılamaya yardımcı olmak,
- Türkiye dostu genç bir nesil yetiştirmek,
- Türk dünyasıyla kalıcı bir kardeşlik ve dostluk köprüsü kurmak.

6.2. Projenin Başlangıcı ve Kapsamı:

Proje 1992-93 öğretim yılında başlamıştır. Başlangıç aşamasında sadece 5 Türk Cumhuriyeti ile sınırlı iken izleyen yıllarda diğer Türk ve Akraba topluluklarına da yaygınlaştırılmıştır. Yine, başlangıç aşamasında 10.000 bursun 7.000'i yükseköğrenim (ön lisans, lisans ve lisansüstü), 3.000'i de orta öğrenim için planlanmıştır. Yükseköğretim Kurulu kararı (92.19.554 sayılı karar) ile ilgili ülkelerde birer Öğrenci Gönderme Komisyonu oluşturulması, gelecek yıllarda sınav yapılabilmesi için ÖSYM tarafından hazırlıklara başlanması ve Türkçe öğretimi için Ankara Üniversitesi Türkçe Öğretim Merkezi'nin (TÖMER) görevlendirilmesi hükme bağlanmıştır.

6.3. Uygulamanın Yasal Temelleri:

Türkiye ile Türk Cumhuriyetleri arasındaki ortak eğitim uygulamaları; 1991 yılından günümüze kadar olan dönemde, Türkiye ile sözkonusu ülkeler arasında imzalanan eğitim, bilim ve kültür alanındaki işbirliği anlaşmaları, mutabakat zabıtları, protokoller, kültürel değişim programları ve şartnameler gibi uluslar arası yasal temellere dayanmaktadır.

Büyük Öğrenci Projesi ise; yukarıdaki yasal düzenlemelere ek olarak aşağıdaki yasa ve şartnameler çerçevesinde yürütülmektedir.

6.3.1. Türkiye'de Öğrenim Gören Yabancı Uyruklu Öğrencilere İlişkin Kanun (2922 Sayı ve 14.10.1983 tarih):

Yasa; yabancı uyruklu öğrencilerin öğrenim görmek üzere Türkiye'ye gelişleri, öğretim kurumlarına kabulleri, ilgili kurum ve kuruluşların ve yabancı uyruklu öğrencilerin yükümlülükleri ile ilgili esasları kapsamaktadır. Ayrıca Yasa ile bir Değerlendirme Kurulu oluşturulmuş olup, Yasa'da bu Kurulun görevleri, ilgili diğer kurum ve kuruluşların yükümlülükleri, yabancı uyruklu öğrencilerin yükümlülükleri vb. konulara da yer verilmektedir.

6.3.2. Türkiye Cumhuriyeti Tarafından Türk Cumhuriyetleri ile Türk ve Ak-raba Topluluklarından Gelen Öğrencilere Verilen Yükseköğrenim Bursları İle İlgili Şartname (4.6.1999 tarih ve 4490 sayılı Makam Onayı)

Bu Şartname'ye göre, burslar, Türkiye'de yükseköğrenim görececek Türk Cumhuriyetleri orta öğretim kurumu mezunları ile Türkiye'de ortaöğrenimini bitiren öğrencilere verilmektedir. Öğrenci kabulü, Türk Cumhuriyetleri ve Ak-raba Toplulukları Sınavı (TCS) ile yapılmaktadır. Ayrıca Şartname'de burslarla ilgili genel bilgiler, adaylarda aranan nitelikler, adaylardan istenen belgeler, bursların kesinleşmesi, bursların kesilme durumları vb. konular yer almaktadır.

6.3.3. Türkiye Cumhuriyeti Tarafından Türk Cumhuriyetleri ile Türk ve Ak-raba Topluluklarından Gelen Öğrencilere Verilen Lisansüstü Bursları İle İlgili Şartname (4.6.1999 tarih ve 4490 sayılı Makam Onayı)

Bu burslar, Türkiye'de lisansüstü eğitim yapmak isteyen Türk Cumhuriyetleri ve topluluklarının üniversite mezunlarına verilmektedir. Şartname'de burslarla ilgili genel bilgiler, adaylarda aranan nitelikler, adaylardan istenen belgeler, bursların kesilme halleri vb. konular düzenlenmektedir.

6.4. İlgili Kurum ve Kuruluşlar:

Türkiye ve Türk Cumhuriyetleri ve diğer Türk toplulukları arasındaki ortak eğitim projelerini uygulamakla yükümlü kurum ve kuruluşlar şunlardır:

6.4.1. T.C. Devlet Bakanlığı:

Bakanlar Kurulunda görev alan Devlet Bakanlıklarından birisi, diğer görevleriyle birlikte, Türk Cumhuriyetleri ve Türk Toplulukları ile ilişkiler, bunlarla ilgili araştırma, planlama ve eşgüdümün sağlanmasından sorumludur.

6.4.2. Milli Eğitim Bakanlığı (Yurt Dışı Eğitim Genel Müdürlüğü):

Milli Eğitim Bakanlığı Yurt Dışı Eğitimi Genel Müdürlüğü'nün Büyük Öğrenci Projesi kapsamındaki görevleri şunlardır (1992/1 Sayılı Bakan Emri ve 1995/1 Sayılı Bakan Emri): Burs verilecek öğrenci sayısının tesbitiyle ilgili iş ve işlemleri yürütmek, öğrenci seçimine yönelik sınavı (TCS) koordine etmek, burslu öğrencilerle ilgili kişisel dosyaları tutmak, burs, harçlık, öğrenim harcı, yurt giderleri, giyim, kırtasiye, sağlık vb. ödemelerle ilgili iş ve işlemleri yürütmek, öğrencilerin devam ve başarı durumlarını izlemek.

6.4.3. Yükseköğretim Kurulu Başkanlığı:

Yükseköğretim Kurulu, Projenin başlangıç aşamasında, Türk Cumhuriyetlerinden yükseköğrenim görmek üzere gelecek öğrencilerin üniversitelere yerleştirilmeleri ve sorunlarının çözülebilmesi amacıyla bir "Yabancı Uyruklu Öğrenci Merkezi" (Bugünkü adı Burslu Öğrenciler Merkezi) oluşturmuştur (92.19.554 Sayılı Kurul Kararı). Daha sonra, bu öğrenci projesiyle ilgilenmek üzere 3 Kurul üyesinden oluşan bir Komisyon kurulmuştur.

Diğer taraftan üniversitelerde de bir örgütlenmeye gidilmiş, her üniversitede ek 1 rektör yardımcısı ve 1 birim oluşturulmuştur. Ayrıca her fakülte ve yüksek okulda da birimler oluşturulmuştur.

Yukarıda verilen örgütlenme çerçevesinde Yükseköğretim Kurulu'nun görevleri şunlardır [16]:

- Başbakanlık Koordinasyon Kurulu ve Milli Eğitim Bakanlığı Müsteşarı'nın başkanlığındaki Değerlendirme Kurulu'nda karar vermek üzere, ülkelere tahsis edilecek toplam kontenjanı ve bu kontenjanın ön lisans, lisans ve lisansüstü kademelere ve yükseköğretim kurumlarına göre dağılımlarını belirlemeye yönelik çalışmaları yapmak ,
- Öğrenci seçme ve yerleştirme işlemlerini yürütmek. Bu amaçla, ÖSYM ve Milli Eğitim Bakanlığı ile ortaklaşa olarak ilgi-

li ülkelerde seçme sınavı (TCS) yapmak. Halen, Türk Cumhuriyetleri (Kazakistan, Kırgızistan, Azerbaycan, Türkmenistan, Özbekistan), Tacikistan, Kırım, Tataristan ve Moldova'da seçme sınavı yapılmaktadır.

- Öğrencilerin kayıt, devam, başarı, disiplin durumlarını izlemek ve Dışişleri Bakanlığı aracılığıyla ilgili ülkelere bildirmek,
- Bursu kesilme durumunda olan öğrencileri Milli Eğitim Bakanlığı'na bildirmek,
- Mezun olan öğrencilerle ilişkileri sürdürmeye çalışmak.

6.4.4. Yükseköğrenim Kredi ve Yurtlar Kurumu Genel Müdürlüğü:

Yükseköğrenim Kredi ve Yurtlar Kurumu, burslu öğrencilere barınma hizmetleri ve kısmen beslenme hizmetleri sunmaktadır

6.4.5. Yerel Heyetler (Türk Cumhuriyetleri ile Türk ve Akraba Topluluklarından Gelen Öğrencilere Yönelik Hizmetler Koordinatörlüğü Komisyonları) :

Başbakanlık Personel ve Prensipler Genel Müdürlüğünün 11.3.1993 gün ve 383-3295 sayılı yazısı ile illerde yerel komisyonlar oluşturulmuştur. Bu komisyonların amacı; burslu öğrenci işlemlerini yürütmek ve onlara rehberlik yapmaktır.

Yerel Komisyonlar şu üyelerden oluşmaktadır: Vali Yardımcısı (Başkan), Milli Eğitim Müdürü, TÖMER Müdürü, Üniversite Temsilcisi, İlgili Yurt Müdürü ve Okul müdürleri (Orta öğretim için). Komisyonlar, iki ayda bir toplanmakta ve Milli Eğitim Bakanlığı'na rapor vermektedirler.

6.4.6. Eğitim Temsilcileri (Türk Cumhuriyetleri ile Türk ve Akraba Topluluklarından Gelen) :

Burs sağlanan ülkeler aynı zamanda eğitim temsilcileri de göndermektedir. Bu temsilcilerin görevleri; Türkiye ile ülkeleri arasındaki eşgü-

dümü sağlamak, kendi öğrencilerini izlemek ve onların iş ve işlemlerini yürütmektir.

6.4.7. Türkçe Öğretim Merkezleri (TÖMER):

Burslu öğrencilerden Türkçesi yetersiz olanlar Türkçe öğretim merkezlerinde bir yıl Türkçe öğrenimi görmektedirler. Bu eğitiminin yürütüldüğü eğitim merkezleri şunlardır : Ankara Üniversitesi TÖMER, Gazi Üniversitesi TÖMER, Ege Üniversitesi TÖMER ve Abant İzzet Baysal Üniversitesi TÖMER'dir.

6.4.8. TİKA (Türk İşbirliği ve Kalkınma Ajansı Başkanlığı):

TİKA Başkanlığı, Başbakanlığa bağlı tüzel kişiliği haiz bir kuruluştur. 27 Ocak 1992 tarihli Resmi Gazetede yayımlanan 480 Sayılı KHK ile kurulmuştur.

Kuruluş amacı; başta Türk dilinin konuşulduğu ülkeler ve Türkiye'ye komşu ülkeler olmak üzere, gelişme yolundaki ülkelerin kalkınmalarına yardımcı olmak, bu ülkelerle ekonomik, ticari, teknik, sosyal, kültürel ve eğitim alanlarında işbirliğine yönelik proje ve programlar geliştirmektir [15].

Kurum, 1999'a kadar 270 teknik yardım ve işbirliği projesi uygulamaya koymuştur. Bunlardan bazıları; Büyük (10.000) Öğrenci Projesi, çeşitli ülkelerde borsa, gümrük, çevre, yönetim, bankacılık, müteşebbislik, gümrük, iş geliştirme, muhasebe vb. alanlardaki kısa süreli mesleki eğitim projeleridir.

6.4.9. Dışişleri Bakanlığı:

Dışişleri Bakanlığı, ikili ve çok taraflı uluslararası ilişkilerin kurulması ve geliştirilmesi, projenin uygulanması aşamasında ortaya çıkan sorunların giderilmesi vb. konularda görev üstlenmektedir.

6.5. Proje Uygulamaları :

6.5.1. Sayısal Bulgular:

Büyük Öğrenci Projesi çerçevesinde ilgili ülke ve topluluklara tahsis edilen ve kullanılan bursların sayısal dağılımı Tablo:1'de, ortaöğre-

tim burs sayısı, mezun sayısı ve başarı durumlarına ilişkin nicel veriler aşağıda özetlenmektedir:

Tablo 1’de gözlemlendiği gibi, proje başlangıcından günümüze kadar, ilgili ülkelere 24.302 yükseköğrenim bursu sağlanmış, bunun 18.690’ı kullanılmıştır. Burs kontenjanlarının genel kullanım oranı %76.9’dur.

Tablo 1. Tahsis Edilen Ve Kullanılan Yükseköğretim Bursları (1992-1999)

Öğretim Yılı	Tahsis	Kullanılan	Kullanılma oranı (%)
1992-93	8.195	6.186	75.5
1993-94	5.237	3.448	65.8
1994-95	2.204	1.380	62.6
1995-96	1.847	1.479	80.1
1996-97	1.736	1.523	87.7
1997-98	1.883	1.674	88.9
1998-99	1.548	1.433	92.6
1999-00	1.652	1.567	94.9
TOPLAM	24.302	18.690	76.9

Ortaöğretim: Ortaöğretim düzeyinde sağlanan burs miktarı 3.000 civarındadır. Bu burslar giderek tasfiye edilmiştir. 1999-2000 öğretim yılında öğrenimine devam eden öğrenci sayısı 116’dır.

Mezun sayısı: 1992-99 Döneminde 2.981 öğrenci yükseköğrenimini tamamlamıştır. Bunların, 803’ü ön lisans, 2.064’ü lisans, 89’u yüksek lisans ve 25’i doktora derecesi elde etmişlerdir.

Bursu kesilen öğrenci sayısı: Bursu kesilen öğrenci sayısı 9.185’dir. Büyük bir bölümünün burs kesilme nedenleri; kayıt yaptırmama (yenilememe), devamsızlık ve başarısızlıktır.

Öğrenime devam edenlerin sayısı: 7.267’dir.

Tablo:1 ve yukarıdaki bulgular şöyle değerlendirilebilir :

- Yükseköğretim için öngörülen 7.000 öğ-

renci hedefi aşılmış, tahsis edilen burs sayısı 24 bini aşmıştır. Bununla birlikte, tahsis edilen burs sayısının giderek azaldığı gözlenmektedir.

- Ortaöğretim için tahsis edilen burs sayısı öngörülenden uzak kalmış ve bu kademeyle ilişkin burs tahsisi durma noktasına gelmiştir.
- Tahsis edilen bursların kullanılma oranları yıllara göre farklılıklar göstermekle birlikte bursların genel olarak dörtte üçünün kullanıldığı gözlenmektedir. İlk yıllardaki kullanım oranlarının daha düşük olduğu söylenebilir.
- 8 yıllık uygulamalar sonucunda, kayıtlı öğrencilerin %15.9’unun mezun olduğu görülmektedir. Mezunların % 69.2’si lisans derecesi alırken, lisansüstü derece alanların oranı % 3.8’dir.
- Kayıtlı öğrencilerin yarıya yakınının (%49.1) burslarının kesildiği gözlenmektedir.
- Halen öğrenime devam eden öğrenci sayısı 7.267’dir.

6.5.2. Öğrenci Seçme ve Yerleştirme İşlemleri:

Başlangıç aşamasında yerel yetkililer tarafından yapılan öğrenci seçme işlemi, izleyen yıllarda, önce Türk Cumhuriyetlerinde, daha sonra diğer akraba topluluklarının bazılarında ÖSYM tarafından gerçekleştirilen Türk Cumhuriyetleri ile Akraba Toplulukları Sınavı (TCS) yoluyla yapılmaya başlanmıştır. Bu bağlamda, 2000-2001 öğretim yılı için öğrenci seçimi, Azerbaycan, Kazakistan, Kırgızistan, Kırım, Moldova, Tacikistan, Tataristan ve Türkmenistan’da TCS yoluyla yapılmış, diğer ülkelerde seçici kurul ya da yerel yetkililer tarafından gerçekleştirilmiştir [17]. Yükseköğrenim Bursları İle İlgili Şartnameye göre; ülkelerinde TCS yapılmayan adaylar, Türkiye dış temsilciliğinden bir üyenin de katıldığı seçici kurullarca seçilmektedir. Bu adaylar daha sonra Türkiye’de TCS sınavına

alınmaktadır. Yerleştirme işlemleri ise, adayların tercihleri ve sınav sonuçlarına dayalı olarak ÖSYM tarafından gerçekleştirilmektedir.

6.5.3. Türkçe Öğretimi:

Öğrencilere Türkiye Türkçesi öğretilmesi görevi, başlangıçta AÜ Türkçe Öğretim Merkezine (TÖMER) verilmiş, iş yoğunluğunun giderek artması üzerine, 1995-96 öğretim yılında Gazi Üniversitesi ve Abant İzzet Baysal Üniversitesi Türkçe Öğretim Merkezleri, 1996-97 öğretim yılında da Ege Üniversitesi Türkçe Öğretim Merkezi eğitim hizmeti vermeye başlamıştır.

6.5.4. Öğrencilere Sağlanan Maddi Destekler :

TC Hükümeti tarafından 2000 mali yılı içinde öğrencilere sağlanan maddi olanaklar şöyle sıralanabilir.

- Aylık burs : Birinci altı ay için; lisans öğrencilerine 40 milyon, lisansüstü öğrencilerine 45 milyon, ikinci altı ay için; lisans öğrencilerine 45 milyon, lisansüstü öğrencilerine 50 milyon TL.
- Giyecek yardımı: 25 milyon TL
- Kitap-kırtasiye yardımı: 22 milyon TL
- Üniversite öğrenci katkı payı ve ikamet tezkeresi ücretinin devlet tarafından karşılanması,
- Yurtlarda ücretsiz barınma olanağı sağlanması,
- Ücretsiz toplu taşıma kartı,
- Acil durumlarda İl Sosyal Yardımlaşma ve Dayanışma Vakıflarınca yapılan ödemeler,
- Tedavi giderleri.

6.6. Proje İzleme ve Değerlendirme Bulguları:

Projenin izlenmesi ve değerlendirilmesine yönelik çeşitli raporlar ile Daimi Komisyon

Toplantılarının tutanaklarından elde edilen bulgular şunları ortaya koymaktadır [17], [14], [18], [8], [12]:

Eşgüdüm (Koordinasyon) Sorunu: Projenin değişik bölümlerinin değişik kurumlar tarafından yürütülmesi, bu kurumlar arasında zaman zaman eşgüdüm sorununu ortaya çıkarmaktadır.

Öğrenci Seçme ve Yerleştirme İşlemleri: Öğrenci seçme işlemlerinin objektif ölçütler çerçevesinde yürütülmesinde güçlükler vardır. Bu güçlükler, TCS sınavının yapıldığı ülkelerde azalmakta ise de bu ülkelerde dahi sınavı kazanan öğrencilerin yerine başkalarının gönderilmesine yönelik girişimler olmaktadır. Seçme işleminin, seçici kurul ya da yerel yetkililer tarafından yapıldığı ülkelerde bu subjektif eğilimlerin daha yaygın olduğu vurgulanmaktadır. Konunun bir başka boyutu da , daha nitelikli öğrenci sağlamak için başvuruların artırılmasına yönelik çabaların yoğunlaştırılmasıdır. Ayrıca, öğrenci nitelikleri ile yerleştirilen programlar arasındaki tutarsızlığın da başarısızlık üzerinde etkili olduğu belirtilmektedir. Özellikle yabancı dilde öğrenim görmek isteyenlerin yüksek başarısızlığına dikkat çekilmektedir.

Türkçe Öğretiminin Yetersizliği: Öğrencilerin Türkçe hazırlık eğitimleri, üniversitelere bağlı Türkçe Öğretim Merkezleri aracılığı ile yürütülmektedir. Bu dil eğitiminin yetersiz kaldığı, bu yetersizliğin de söz konusu kurumlara sağlanan mali kaynak ve kadro yetersizliklerinden kaynaklandığı belirtilmektedir. Ayrıca öğrencilerin kurslara geç başladıkları ya da düzenli olarak devam etmedikleri vurgulanmaktadır. Hazırlık eğitimi aşaması için öngörülen başka bir yetersizliğin de, hazırlık programı sırasında öğrencilerin Türkiye'ye uyumlarını sağlayacak bir programın bulunmaması olduğu belirtilmektedir.

Maddi Desteklerin Yetersizliği: Öğrencilere sağlanan maddi desteğin, eğitimlerini sürdürmede yeterli olmadığı, bu yetersizlik nedeniyle öğrencilerin üniversitelere devam edemeyip burslarının kesildiği, ödemelerin zaman

zaman aksadığı, bu nedenle pek çok öğrencinin çalışmak durumunda kaldıkları belirtilmektedir. Ayrıca bu sorun, projeye ilginin azalmasında ve projenin başarısı üzerinde etkili olan temel faktör olarak değerlendirilmektedir.

Barınma Koşullarının Yetersizliği: Yurt koşullarındaki yetersizlikler konusunda şunlar vurgulanmaktadır: Odaların kalabalık oluşu, kültürel ve sportif etkinliklerin azlığı, rehberlik birimlerinin yetersizliği ve lisansüstü eğitim gören öğrencilerin lisans öğrencileriyle birlikte kalmaları.

Öğrencilerin Uyum Sorunları: Öğrencilerin Türkiye koşullarına uyum sağlamada güçlük çektikleri ve bunun için kendilerine yeterli rehberlik hizmetlerinin sunulmadığı rapor edilmiştir.

Başarı Oranlarının Düşüklüğü: Yukarıda sunulan verilerde de görüldüğü gibi, bugüne kadar burs elde etmiş öğrencilerin %49.1'inin (9.185 kişi) bursunun kesildiği gözlenmektedir. Bunlardan 4.904 öğrencinin kaydını yenileme, 1.081 öğrencinin devamsızlık, 848 öğrencinin de başarısızlık nedeniyle öğrenimleri yarıda kalmış ve bursları kesilmiştir. Bu oranın, kabul edilebilir değerlerin çok üzerinde olduğu söylenebilir. Bu yüksek başarısızlık oranına, ilgili Devlet Bakanlığı ve Yükseköğretim Kurulu tarafından da dikkat çekilmekte ve başarısızlık üzerinde etkili olan faktörler arasında şunlara yer verilmektedir:

- Türkçe öğretiminin yetersizliği ve yeterince Türkçe öğrenmeden eğitime başlama,
- Ülkelerin, ortaöğretim düzeylerinin farklılığı,
- Öğrenci seçiminde ortaya çıkan subjektif değerlendirme eğilimleri,
- Burs miktarının yetersizliği,
- Ders çalışmak için uygun olmayan barınma koşulları,
- Yeterli rehberlik desteğinin sağlanamaması.

Mezunlarla İlişkilerin Kopukluğu: Yükseköğretim Kurulu 1997 yılında [18], ilgili Devlet Bakanlığı'na yazmış olduğu yazı ile, ülkelere dönen mezunlara iş olanakları sağlanması ve mezunlarla ilişkilerin sürdürülmesi konularına dikkat çekmiştir.

Aynı kurum, 13.5.1999 tarih ve 697 sayılı yazı ile bu kez Başbakanlık Tanıtma Fonu Başkanlığına yazmış olduğu bir yazı ekinde "*Mezun Öğrenci İzleme Projesi*" sunmuştur [19]. Projenin amacı; mezun olan öğrencilerle ilişkileri sürdürmek olarak belirlenmiş, bu amaçla Yükseköğretim Kurulu'nda bir büro oluşturulması hedeflenmiştir. Proje kapsamında; mezunlara, çeşitli kamu kurum ve kuruluşları ile özel yayınların gönderilmesi, yıl başlarında takvim, kalem, anahtarlık vb. hediyelikler hazırlanması ve Türkiye'yi tanıtıcı video film ve kasetler gönderilmesi planlanmıştır.

İlgili Ülkelerden Kaynaklanan Sorunlar: Eğitim alanındaki işbirliği anlaşmalarının izlenmesi ve değerlendirilmesine yönelik Daimi Komisyon toplantılarında Büyük Öğrenci Projesiyle ilgili olarak gündeme gelen bazı konular ise şunlardır:

- Burs Şartnameleri'nde öngörülen koşulları taşıyan adayların seçilmesi,
- Taraf ülkelere tahsis edilen kontenjanların zamanında kullanılması,
- Öğrencilerin akademik takvime uymalarının sağlanması,
- Bursu kesilen öğrencilerin tekrar gönderilmemesi,
- Öğrencilerin kayıt dondurma isteklerinin ciddi olarak incelenmesi,
- Diploma denklik işlemleri konusundaki aksaklıkların giderilmesi,
- Mezunlara istihdam olanakları sağlanması

7. SONUÇ VE ÖNERİLER

1991 yılında Sovyetler Birliği'nin dağılması

sonucunda ortaya çıkan yeni dengeler, uluslararası yeni işbirliği olanaklarını ve fırsatları da beraberinde getirmiştir. Gerek bağımsızlıklarını elde eden Türk Cumhuriyetleri gerekse diğer Türk toplulukları yeni umut ve beklenti içine girmişlerdir. Böyle bir ortamda, Türkiye de, sözkonusu Cumhuriyetler ve topluluklarla olan tarihsel ve kültürel bağları nedeniyle, ortaklıkları canlandırma ve geliştirme fırsatını elde etmiştir. Nitekim, bu yeni gelişmelerden kısa bir süre sonra biraraya gelen Türk Cumhuriyetleri devlet ve hükümet başkanları ülkeleri arasındaki ortaklık iradelerini açıkça ortaya koymuşlardır.

1991'den sonra gelişen bu yeni durumlara Türkiye de, tüm ülkeler gibi hazırlıksız yakalanmasına rağmen, zamanında yanıt vermiş ve çok yönlü işbirliği anlaşmaları, protokolleri ve mutabakat zaııtları ile ikili ve çok taraflı ilişkileri başlatmıştır. Ekonomiden turizme, sosyal güvenlikle hukuk alanına kadar çok geniş bir yelpaze içindeki bu ilişkiler ağında "eğitim" alanındaki ilişkiler de önemli bir yer tutmaktadır.

Türk Cumhuriyetleri, Türk ve Akraba toplulukları ile kalıcı bir dostluğun sağlanmasında "eğitim" alanı özel bir önem taşır. Türkiye, eğitim alanında başlattığı bu projeler ile hem ortak tarihsel ve kültürel bağlara sahip insanlar arasındaki köprünün hem de sözkonusu ülke ve toplulukların batıyla entegrasyonunun temelini atmıştır.

Yürütölen eğitim projeleri içinde en geniş kapsamlısı olan "Büyük Öğrenci Projesi" (10.000 Öğrenci Projesi), yukarıda sözü edilen kalıcı ilişkilerin oluşturulmasında kritik önem taşımaktadır. Türkiye, böyle bir öğrenci projesine girmekle zamanında ve doğru bir adım atmıştır. Ancak, herhangi bir proje ile doğru adım atmak, istenen sonuçları elde etmeyi garanti etmez. Projenin doğru karar ve eylemlerle sürdürölmesi ve etkili bir "izleme ve değerlendirme" mekanizmasına sahip olması gerekir. Bu bağlamda, halen yürütölmekte olan "Büyük Öğrenci Projesi" sonuçları da çeşitli platformlarda tartışmaya açılmalıdır.

Bu çalışma sonuçlarına dayanarak, Projenin daha etkili bir biçimde yürütölebilmesi için ele alınması ve her bir boyutu ayrı ayrı çalışılması gereken konular arasında şunlar önerilebilir:

1. Proje, geniş kapsamlı ve bir çok kurum ve kuruluşla işbirliği içinde yürütölmektedir. Böyle bir projede kurumlararası işbirliği ve eşgüdümü sağlamak yaşamsal önem taşır. İşte bu projede, sözkonusu işbirliği ve eşgüdümü sağlayabilecek yetki ve kaynaklarla donatılmış bir yapıya gereksinim vardır. Bu yeni yapılanma da, iş yükünün büyük bir bölümünü taşıyan Yükseköğretim Kurulu ve üniversite eklenine oturtulmalıdır.
2. Türkiye, böyle bir proje ile ulusal kaynaklarından büyük bir fedakarlık üstlenmektedir. Bu amaçla yaptığı doğrudan harcamaların yanında, kendi gençlerine tahsis edebileceği kontenjanları kullanarak önemli bir maliyet üstlenmektedir. O halde bu kaynakları çok iyi değerlendirecek bir işleyişe sahip olmalıdır. Bu bağlamda, projenin, önümüzdeki 4-5 yıl içindeki eğilimi ortaya konmalı ve bu amaçla tahsis edilecek kaynak miktarı, burs sayısı, burs miktarı, bursların eğitim kademelerine göre dağılımı, bursların üniversite ve alanlara göre dağılımı vb. faktörler rasyonel bir temele oturtulmalıdır.
3. Proje çerçevesinde sağlanan bursların yaklaşık yarısı, öğrenci başarısızlığı, devamsızlık ve kayıt yenilememe gibi nedenlerle kayba uğramaktadır. Böyle bir oran, kabul edilebilir değildir. Bu bağlamda; kayıplar üzerinde önemli etkileri olduğu kabul edilen; öğrenci kalitesini iyileştirmeye yönelik olarak burslara aday öğrenci havuzunu genişletme, seçme ve yerleştirme süreçlerini iyileştirme, burs miktarlarını cazip düzeylere çekme konularında çalışmalar yapılmalıdır.
4. Türkçe öğretimi konusu, ayrı bir alt proje

olarak yeniden ele alınmalıdır. Yükseköğretimdeki başarı için, Türkçe öğrenmek önkoşuldur.

5. Türkiye, sağladığı burs sayıları bakımından kitlesel bir yaklaşım yerine daha seçici olmalı ve sayı yerine niteliği ön plana alan bir yaklaşım izlemelidir. Böylece, çok sayıda, ancak yeterince hizmet sunamadığımız mezun yerine, iyi yetiştirilecek daha az mezunu tercih etmelidir. Ayrıca, lisans ve lisansüstü eğitim burslarında daha dengeli bir dağılıma gereksinim vardır.
6. İzleme ve Değerlendirme sürecinin bir parçası olan Daimi Komisyon toplantıları düzenli olarak yapılmalı ve bu toplantılar, aksaklıkların düzeltilmesi açısından çok iyi değerlendirilmelidir.
7. Burs Anlaşması yapılan ülkelerle, diploma denklik konuları da eşzamanlı olarak ele alınmalı ve çeşitli diplomaların denklikleri de yazılı olarak düzenlenmelidir.
8. Herhangi bir eğitim etkinliğinde, mezun izleme çalışmaları, sisteme dönüt sağlama bakımından kritik önem taşır. Böylece karar vericiler, uygulamaları düzeltme ve geliştirme fırsatları bulurlar. Bu projede mezun izlemenin iki boyutu vardır. İlki, mezunların iş piyasasında nasıl değerlendirildiğini görmek, ikincisi ise, bu projenin temel misyonu olan, ülke ve topluluklar arasındaki ilişkileri sürdürmektir. O nedenle, Yükseköğretim Kurulu tarafından hazırlanan "Mezun İzleme Projesi"nin uygulamaya geçirilmesi, bu projenin amaçları bakımından yaşamsal önem taşımaktadır.

KAYNAKLAR

[1] Birinci Türk Zirvesi. Ankara, 30-31 Ekim (1992).

- [2] DPT. "Altıncı Beş Yıllık Kalkınma Planı : 1992 Yılı Programı." Ankara: DPT, (1992).
- [3] DPT. "Altıncı Beş Yıllık Kalkınma Planı : 1994 Yılı Programı." Ankara: DPT, (1994).
- [4] DPT. "Sekizinci Beş Yıllık Kalkınma Planı 2001-2005." Ankara: DPT, s.24 (2000).
- [5] DPT. "Yedinci Beş Yıllık Kalkınma Planı 1996-2000." Ankara: DPT, s. 69 (1995).
- [6] Güvenen, Orhan. "Türkiye'nin Orta ve Uzun Dönem Stratejik Hedefleri TC 2007-15 TC 2017-9 Genel Yorumlar." Ankara : DPT Yayınları, s.6 (1999).
- [7] MEB. "2000 Yılında Milli Eğitim." Ankara: (1999).
- [8] MEB. "Türk Cumhuriyetleri, Türk ve Akraba Toplulukları İle Eğitim İlişkilerimiz." Ankara: Ekim (1998).
- [9] MEB. "Türk Dünyasından Gelen Öğrenciler İçin Rehber." Ankara: (1999)
- [10] T.C. Başbakanlık. "Hükümet Programı." 25 Kasım (1991).
- [11]. T.C. Başbakanlık. 57. "Hükümet Programı" 4 Haziran (1999).
- [12] T.C. Anlaşmalar, Protokoller, Mutabakat Zabıtları ve Daimi Komisyon Tutanakları (Çeşitli Tarihler).
- [13] T.C. Başbakanlık. Başbakan Süleyman Demirel'in Basın Toplantısı. Ankara, 30.12.(1991)
- [14] T.C. Devlet Bakanlığı. "Türk Cumhuriyetleri İle Türk ve Akraba Topluluklarından Öğrenci Getirme Projesi / 1992-2000." (Brifing Metni). Ankara: (2000)
- [15] TİKA. <http://www.tika.gov.tr/Bilgiler/Tika_Hakkynda/tika_hakkynda.html> (2000)
- [16] YÖK. "Türk Cumhuriyetleri, Türk ve Akraba Topluluklarından Türkiye'de Öğrenim Görmek İsteyen Burslu Öğrenciler İçin Kılavuz." Ankara: YÖK, s. 40-46 (2000)
- [17] YÖK. "Türk Yükseköğretiminin Bugünkü Durumu." Ankara: YÖK, s. 125, 134-138, Mart (2000).
- [18] YÖK. 2.12.1997 Tarih ve 2191 Sayılı Yazı. (1997).
- [19] YÖK. Başbakanlık Tanıtma Fonu Başkanlığı'na yazılan 13.5.1999 Tarih ve 697 Sayılı Yazı. (1999).